Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Davida Uhlíře, soudce Tomáše Lichovníka a soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové o ústavní stížnosti stěžovatele **J. T.**, zastoupeného JUDr. Ondřejem Kochmanem, advokátem se sídlem Belgická 275/20, 120 00 Praha 2, proti výroku usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 11. 2015, č. j. 8 To 617/2015-240, kterým se nařizuje, aby byla věc projednána a rozhodnuta jiným samosoudcem, za účasti Krajského soudu v Plzni jako účastníka řízení a Krajského státního zastupitelství v Plzni jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Výrokem usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 12. 2015 č. j. 8 To 617/2015-240, kterým se nařizuje, aby byla věc projednána a rozhodnuta jiným samosoudcem, bylo porušeno základní právo stěžovatele na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto usnesení se proto ve vymezeném rozsahu ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í :

I.
Předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností podanou dne 8. 3. 2016 podle ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), stěžovatel napadl v záhlaví označené soudní rozhodnutí, přičemž tvrdil, že jím bylo zasaženo do jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1, práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 a práva na veřejné projednání věci dle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. K projednání ústavní stížnosti si Ústavní soud přípisem ze dne 15. 3. 2016 vyžádal spis vedený u Okresního soudu v Chebu (dále též „okresní soud“, "soud prvního stupně" nebo „nalézací soud“) pod sp. zn. 1 T 76/2014, z něhož zjistil následující skutečnosti.

3. Stěžovatel je stíhán pro přečin padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku nebo nálezu podle ustanovení § 350 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“).

4. Dle obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chebu ze dne 9. 6. 2014, č. j. 3 ZT 46/2014-16 (dále jen „obžaloba“) se měl stěžovatel uvedeného přečinu dopustit stručně řečeno tím, že jako uchazeč o vrácení řidičského oprávnění pro skupinu vozidel A1, B předložil dne 17. 5. 2011 (prostřednictvím zástupce autoškoly) zkušebnímu komisaři Městského úřadu v Mariánských Lázních a následně dne 21. 6. 2011 na Městském úřadě v Kralupech nad Vltavou padělek povinného posudku o své zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, a to v úmyslu užít v řízení před orgánem veřejné moci padělaného posudku jako pravého. Předmětný posudek byl opatřen podpisy a razítky dvou praktických lékařů, ačkoliv stěžovatel u nich, jakož ani u žádného jiného praktického lékaře, neabsolvoval povinnou lékařskou prohlídku, na základě které teprve může posuzující lékař tento posudek vydat. Stěžovateli bylo posléze řidičské oprávnění vráceno.

5. Okresní soud v Chebu – prostřednictvím samosoudce JUDr. Zdeňka Johanna – rozsudkem č. j. 1 T 76/2014-190 ze dne 31. 12. 2014 zprostil obžalovaného J. T. obžaloby podle ustanovení § 226 odst. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“). Při posuzování naplnění znaků skutkové podstaty přečinu dle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku dospěl okresní soud k následujícím závěrům. Okresní soud považoval za prokázané, že předmětný posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel vystavený na jméno J. T. je padělkem ve smyslu ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Taktéž považoval za prokázané, že nejméně dne 21. 6. 2011 předložil obžalovaný J. T. tento posudek – spolu s dalšíma dvěma listinami – na Městském úřadě v Kralupech nad Vltavou jako pravý; stran předložení předmětného posudku zkušebnímu komisaři Městského úřadu v Mariánských Lázních dne 17. 5. 2011 okresní soud uzavřel, že neexistuje žádný důkaz o tom, že by se obžalovaný dopustil tohoto jednání. Dle okresního soudu se však státnímu zástupci nepodařilo prokázat, že obžalovaný jednal v přímém nebo nepřímém úmyslu, tj. že si byl vědom skutečnosti, že přinejmenším dne 21. 6. 2011 předložil na Městském úřadě v Kralupech nad Vltavou padělaný lékařský posudek, nebo byl s tím alespoň srozuměn. Ve vztahu k závěru státního zástupce, že na základě provedených důkazů lze dovodit (přímý nebo nepřímý) úmysl obžalovaného, okresní soud uvedl: „*K takovému závěru za výše uvedených okolností rozhodně nepostačuje jinak provedenými důkazy při hlavním líčení doložené zjištění, že obžalovaný povinnou lékařskou prohlídku k vydání posudku o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel neabsolvoval, ale ani to, že prokazatelně MUDr. P. F. ani MUDr. K. H. do doby rozhodování soudu nebyli jeho ošetřujícími lékaři*.“ Na základě uvedených skutečností vydal okresní soud zprošťující rozsudek, neboť se dle jeho mínění státnímu zástupci nepodařilo obžalovaného J. T. jednoznačně a bez důvodných pochybností usvědčit ze spáchání přečinu dle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku.

6. Proti rozsudku okresního soudu č. j. 1 T 76/2014-190 se odvolal státní zástupce ke Krajskému soudu v Plzni (dále též „krajský soud“ nebo „odvolací soud“). Krajský soud rozhodl v neveřejném zasedání dne 29. 6. 2015 usnesením č. j. 8 To 296/2015-209,

kterým citovaný rozsudek okresního soudu zrušil dle ustanovení § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu a okresnímu soudu vrátil k novému projednání a rozhodnutí dle § 259 odst. 1 trestního řádu. Krajský soud v usnesení uvedl, že „*soud prvního stupně provedl rozsáhlé dokazování i nad rámec důkazů navrhovaných ze strany obhajoby i obžaloby. V daném směru postupoval správně. Napadené rozhodnutí, až na dále uvedené (ovšem) zásadní skutečnosti, také pečlivě odůvodnil a správně dovodil, že zkoumaný posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel vystavený na jméno obžalovaného je padělkem […].*“ Taktéž se krajský soud ztotožnil s hodnocením okresního soudu ohledně neexistence důkazů o tom, že by obžalovaný dne 17. 5. 2011 předložil zkušebnímu komisaři padělaný lékařský posudek. Dle názoru krajského soudu ale soud prvního stupně závažně pochybil, když dospěl k závěru, že obžalovaný J. T. dne 21. 6. 2011 nepředložil na Městském úřadě v Kralupech nad Vltavou padělaný lékařský posudek úmyslně a tedy se nedopustil přečinu podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Dle krajského soudu je tento závěr okresního soudu „*v rozporu s hodnocením provedených důkazů a zcela se vymyká správnému, logickému uvažování, formálním pravidlům logiky a zdravému rozumu.*“ Krajský soud následně stručně popsal průběh dokazování před okresním soudem, z čehož dovodil, že – v rozporu se závěry sodu prvního stupně – „*muselo být obžalovanému naprosto jasné, že se jedná o padělek. Protože tento padělaný lékařský posudek užil v řízení před orgánem veřejné moci jako pravý, dopustil se přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku nebo nálezu podle věty druhé § 350 odst. 1 trestního zákoníku*.“ Okresnímu soudu taktéž vytkl, že v odůvodnění rozsudku dostatečně nevysvětlil použitý důvod zproštění; rovněž okresní soud nevysvětlil, zda považuje obě jednání obžalovaného za samostatné útoky pokračujícího trestného činu nebo za trestný čin trvající.

7. Dne 29. 7. 2015 vydal okresní soud nový rozsudek ve věci, č. j. 1 T 76/2014-224. Ve věci opětovně rozhodoval samosoudce JUDr. Zdeněk Johann. Okresní soud setrval na svém předchozím názoru a obžalovaného J. T. zprostil obžaloby dle ustanovení § 226 písm. a) a písm. b) trestního řádu. Okresní soud znovu hodnotil důkazy provedené v hlavním líčení a také se zabýval dalšími v úvahu připadajícími právními kvalifikacemi, jakož i výše zmíněnými výhradami krajského soudu. I po novém zhodnocení důkazů provedených v hlavním líčení dospěl okresní soud k závěru, že státnímu zástupci se nepovedlo prokázat přímý ani nepřímý úmysl obžalovaného, a proto jej soud nemůže uznat vinným ze spáchání přečinu podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku, jenž vyžaduje úmyslné zavinění (viz § 13 odst. 2 trestního zákoníku). Podle okresního soudu nelze dovodit úmysl obžalovaného ze samotné skutečnosti, že dne 21. 6. 2011 předložil na Městském úřadě v Kralupech nad Vltavou padělaný lékařský posudek. Soud byl také přesvědčen o tom, že ani důkazy provedené v hlavním líčení jednoznačně a bez důvodných pochybností neprokazovaly úmysl obžalovaného. V souladu s pokyny odvolacího soudu okresní soud objasnil, který důvod zproštění použil a jaké úvahy jej k tomu vedly, jakož i to, že obě jednání obžalovaného považuje za samostatné útoky pokračujícího trestného činu.

8. Proti uvedenému rozsudku okresního soudu podal státní zástupce odvolání ke krajskému soudu, jenž o něm dne 21. 12. 2015 rozhodl usnesením č. j. 8 To 617/2015-240. Učinil tak v neveřejném zasedání podle § 263 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Dle mínění krajského soudu nerespektoval soud prvního stupně právní názor uvedený v usnesení č. j. 8 To 296/2015-209, neboť dospěl k závěru, že obžalovanému nelze

prokázat, že úmyslně spáchal přečin podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Okresní soud údajně nekriticky akceptoval obhajobu obžalovaného o tom, že nevěděl, že předkládaný posudek je padělek. Dále krajský soud uvedl, že „*[n]ení sebemenšího sporu o tom, že obžalovaný předložil padělaný posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel Městskému úřadu v Kralupech nad Vltavou dne 21. 6. 2011 v úmyslu dosáhnout navrácení dříve odebraného řidičského průkazu. […] Posouzení zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel se měl obžalovaný podrobit dne 12. května 2011 podle předkládaného posudku v Praze 7 v ambulanci praktických lékařů MUDr. P. F. a MUDr. K. H. Ani to se prokazatelně nenastalo. Obžalovaný má trvalé bydliště v okrese Mělník, podniká v Praze 2, v posudku je přitom uvedena adresa v Praze 8. Již shora uváděné údaje a různá místa, kde se měl obžalovaný podrobit přezkoušení, nasvědčují jeho snaze vyhnout se řádnému přezkoušení, případně snaze ulehčit si postup tím, že si potřebné doklady prostě zakoupil. Pokud si takto obžalovaný potřebné doklady opatřil, lze důvodně předpokládat, že se s nimi seznámil, aby mohl posoudit, zda jsou kompletní. V této situaci je naprosto chybný a mylný závěr okresního soudu, že se obžalovanému nepodařilo prokázat vědomost o padělaném posudku o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel. Obžalovaný není žádný primitiv, má středoškolské vzdělání s maturitou, živil se jako restaurátor a od roku 2012 podniká dokonce v oboru doprava. Lze proto znovu uzavřít, že se obviněný stíhané trestné činnosti dopustil úmyslně a pokud přímo nechtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, tak nepochybně věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Jednal tak minimálně v úmyslu nepřímém ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, jak to v podaném odvolání namítal státní zástupce*.“

9. Krajský soud proto konstatoval, že okresní soud nerespektoval jeho předchozí pokyny a právní názor, vyjádřené v usnesení 1 T 76/2014-190. Z toho důvodu se krajský soud rozhodl již podruhé zrušit zprošťující rozsudek okresního soudu podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) trestního řádu a věc vrátit okresnímu soudu podle § 259 odst. 1 trestního řádu. Krajský soud rovněž nařídil, aby věc podle § 262 trestního řádu projednal a rozhodl jiný samosoudce. Své rozhodnutí uplatnit postup podle ustanovení § 262 trestního řádu krajský soud nijak blíže neodůvodnil; uvedl pouze: „*Vzhledem k tomu, že nalézací soud nerespektoval předchozí pokyny a zejména právní názor odvolacího soudu, nezbylo, než … nařídit, aby věc podle § 262 trestního řádu projednal jiný samosoudce*.“

II.
Podstatný obsah ústavní stížnosti

10. Stěžovatel podal proti usnesení krajského soudu č. j. 8 To 617/2015 – 240 ze dne 21. 12. 2015 ústavní stížnost.

11. V petitu ústavní stížnosti se stěžovatel domáhá toho, aby Ústavní soud „*vydal nález, kterým výrok usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 12. 2015, č. j. 8 To 617/2015-240, jímž se nařizuje, aby byla věc projednána a rozhodnuta jiným samosoudcem, zruší.*“ V odůvodnění ústavní stížnosti pak stěžovatel namítá porušení jeho ústavně chráněných práv podle čl. 36 odst. 1 Listiny (porušení zásady presumpce

neviny a z ní vyplývající zásady *in dubio pro reo*), čl. 38 odst. 1 Listiny (porušení práva na zákonného soudce) a čl. 38 odst. 2 Listiny (porušení práva na veřejné projednání věci).

12. Stran namítaného porušení ústavně chráněných práv dle čl. 36 odst. 1 Listiny stěžovatel uvádí, že odvolací soud porušil jeho právo na spravedlivý proces, když při svém rozhodování nevzal v potaz veškeré podstatné skutečnosti, zabýval se pouze důkazy a výpověďmi svědků, které vyznívali v jeho neprospěch, a nerespektoval zásadu presumpce neviny a zásadu *in dubio pro reo*.

13. Dále stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že v záhlaví citovaným usnesením krajského soudu došlo k porušení jeho ústavně chráněného práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny. Krajský soud v tomto usnesení nařídil, aby byla věc projednána jiným samosoudcem podle ustanovení § 262 trestního řádu.

14. Podle stěžovatele je nutno vycházet z obecně proklamované zásady, že k odnětí věci a jejímu přikázání jinému soudci podle ustanovení § 262 trestního řádu má docházet pouze ve výjimečných případech, neboť jedním z účelů práva na zákonného soudce je vyloučení svévolné manipulace při přidělování věcí jednotlivým soudcům, jakož i zajištění nestranného rozhodování nezávislým soudcem [nález sp. zn. I. ÚS 109/11 ze dne 14. 4. 2011 (N 72/61 SbNU 105), veškerá judikatura Ústavního soudu je dostupná rovněž na http://nalus.usoud.cz].

15. Na podporu svých tvrzení cituje stěžovatel také nález sp. zn. IV. ÚS 9565/09 (správně sp. zn. IV. ÚS 956/09), ve kterém Ústavní soud – byť v občanskoprávní věci – uvedl, že „*[z]měnit obsazení soudu, který rozhodoval v prvním stupni, by odvolací soud mohl pouze tehdy, jestliže by závažnou vadu řízení, mající za následek nezákonnost přezkoumávaného rozhodnutí, nebylo možno odstranit jinak než právě změnou v osobě soudce.*" [nález sp. zn. IV. ÚS 956/09 ze dne 22. 10. 2009 (N 225/55 SbNU 105)]

16. Stěžovatel je přesvědčen, že okresní soud nepostupoval způsobem, jenž by byl způsobilý založit nezákonnost odvolacím soudem přezkoumávaných rozhodnutí, právě naopak. Dokonce i odvolací soud uznal, že okresní soud provedl dokazování nad rámec důkazů navrhovaných ze strany obhajoby a obžaloby. Na druhé straně byl ale odvolací soud přesvědčen o tom, že při hodnocení všech důkazů a tvrzení účastníků řízení dospěl okresní soud k nesprávnému názoru, kdy výrok o zproštění obžaloby nemá údajně oporu ve zjištěném skutkovém stavu. Tímto postupem měl krajský soud překročit své pravomoci, neboť se dostal do rozporu s pravidly stanovenými trestním řádem, které sice opravňují odvolací soud zavázat soud prvního stupně právním názorem, nikoliv však přikázat prvostupňovému soudu, k jakým závěrům má po provedení důkazů dospět. Stěžovatel v této souvislosti tvrdí, že „*[z] usnesení odvolacího soudu ze dne 21.12.2015, č.j. 8 To 617/2015-240, vyplývá, že hlavním důvodem pro odnětí a přikázání věci jinému samosoudci je nerespektování pokynu odvolacího soudu a právního názoru vysloveného v jeho předchozích usneseních, kterým odvolací soud rozhodnutí soudu I. stupně v této věci zrušil. Odvolací soud v obou případech hodnotil důkazy, na základě toho pak dovozoval odlišné závěry ve věci a instruoval soud I. stupně k tomu, jakým způsobem má důkazy hodnotit a jaké má učinit skutkové a právní závěry.*“ [srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tz 53/91 ze dne

15. 8. 1991, sv. 7-8, roč. 1992, str. 317 SbNS]

17. V návaznosti na výše uvedené má stěžovatel za to, že odvolací soud postupoval v rozporu s jeho ústavně chráněným právem na zákonného soudce zakotveným v čl. 38 odst. 1 Listiny, když nařídil, aby věc byla projednána jiným samosoudcem. Dle stěžovatele neexistují důvody, které by za daného stavu dokazování a projednání věci mohly vést k ústavně konformnímu odnětí a přikázání věci jinému samosoudci.

18. Stěžovatel také namítá porušení jeho ústavně chráněného práva na veřejné projednání věci podle čl. 38 odst. 2 Listiny. Dle mínění stěžovatele „*odvolací soud zasáhl do jeho Listinou zaručených práv tím, když o zrušení rozhodnutí soudu I. stupně rozhodoval vždy v neveřejném zasedání. Stěžovatel tak neměl možnost se zasedání osobně účastnit a účinně hájit svá práva na jednání před odvolacím soudem, který vyhodnotil provedené důkazy zcela odlišně než soud I. stupně, a to aniž by odvolací soud důkazy znovu provedl či umožnil obhajobě a obžalobě se k hodnocení důkazu jakkoli vyjádřit*.“ Ustanovení § 263 odst. 1 trestního řádu upravuje předmětnou otázku, přičemž stanovuje, že odvolací soud rozhoduje o odvolání zpravidla ve veřejném zasedání; pokud vadu rozsudku nelze odstranit ve veřejném zasedání, může odvolací soud rozhodnou i v zasedání neveřejném. Stěžovatel má za to, že s ohledem na ne zcela běžnou povahu posuzované věci a na možný zásah do jeho ústavně chráněných práv měl odvolací soud věc projednat v zasedání veřejném.

III.
Vyjádření účastníků řízení

19. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastník a vedlejší účastník řízení.

20. Krajský soud v Plzni jako účastník řízení ve svém vyjádření pouze odkázal na obsah rozhodnutí, které v této věci vydal.

21. Krajské státní zastupitelství v Plzni ve vyjádření uvedlo, že se ztotožňuje s ústavní stížností napadeným usnesením krajského soudu č. j. 8 To 617/2015 – 240, včetně v něm použitých argumentů a učiněných závěrů. Krajské státní zastupitelství zdůraznilo, že krajský soud již jednou ve věci rozhodl a věc vrátil okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí (usnesení č. j. 8 To 296/2015-209), přičemž v tomto rozhodnutí vyslovil právní názor ohledně výkladu ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Následný zprošťující rozsudek okresního soudu č. j. 1 T 76/2014-224 byl dle mínění krajského státního zastupitelství v rozporu s ustanovením § 264 odst. 1 trestního řádu, když okresní soud „*nerespektoval závěry, které učinil krajský soud v otázce hmotného práva, tj. posouzení ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž současně nedošlo ke změně skutkových zjištění v novém hlavním líčení před okresním soudem, kdy by krajským soudem vyslovený právní názor ztratil zcela či částečně svůj skutkový základ, čímž by okresní soud nebyl právním názorem krajského soudu vázán*.“ Krajské státní zastupitelství má za to, že za této situace mohl krajský soud uplatnit postup podle ustanovení § 259 odst. 1 trestního řádu (vrácení věci prvostupňovému

soudu k novému projednání a rozhodnutí) a ustanovení § 262 trestního řádu (nařízení, aby byla věc projednána a rozhodnuta jiným samosoudcem). I když je rozhodnutí podle ustanovení § 262 svým charakterem výjimečné a je průlomem do ústavních zásad, odvolací soud může takové rozhodnutí učinit s ohledem na rozsah a povahu vad, které zjistil v rámci odvolacího řízení. K tomu mělo dojít i v nyní projednávané věci.

22. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat vyjádření krajského soudu a krajského státního zastupitelství stěžovateli k replice, protože neobsahovala žádné nové závažné skutečnosti nebo argumenty, které by měly vliv na posouzení věci.

23. Ústavní soud má za to, že k objasnění věci není třeba nařizovat ústní jednání, neboť v tomto směru jsou plně postačující písemná vyjádření účastníků řízení, jejich přílohy, jakož i obsah příslušného spisu. S ohledem na § 44 zákona o Ústavním soudu proto Ústavní soud rozhodl o nyní projednávané ústavní stížnosti bez nařízení ústního jednání.

IV.
Formální předpoklady projednání ústavní stížnosti

24. Ústavní soud nejprve zkoumal splnění podmínek řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

25. K přípustnosti ústavní stížnosti Ústavní soud stručně uvádí, že ve stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 stanovil, že "*ústavní stížnost je nepřípustná, jestliže stěžovatel v trestním řízení nepodá zákonem předepsaným způsobem dovolání (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu),*" [sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014 (ST 38/72 SbNU 599; 40/2014 Sb; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná také na http://nalus.usoud.cz]. Jinými slovy, Ústavní soud je principiálně oprávněn rozhodovat meritorně jen o takové ústavní stížnosti, která směřuje proti rozhodnutím „konečným“, tj. zpravidla těm, jimiž se soudní či jiné řízení končí, a kdy jeho účastník nemá možnost jiné právní obrany než cestou ústavní stížnosti.

26. Za taková "konečná" rozhodnutí je však možno považovat i některá procesní rozhodnutí, jimiž se řízení sice nekončí, ale kterými se uzavírá jeho relativně samostatná část a jeho účastník již nemá možnost takové rozhodnutí napadnout. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu patří k tomuto typu rozhodnutí i pokyn odvolacího soudu dle ustanovení § 262 trestního řádu, aby věc byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu (resp. jiným samosoudcem), protože proti tomuto rozhodnutí nelze podat samostatné dovolání. Ústavní soud přitom bere v úvahu zásadu ekonomie řízení, neboť pokud by porušení ústavně zaručeného základního práva na zákonného soudce dle článku 38 odst. 1 Listiny bylo shledáno až na samém konci soudního řízení, toto řízení by probíhalo zcela neekonomicky [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2766/14 ze dne 1. 12. 2015; nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391); nález sp. zn.

III. ÚS 441/04 ze dne 12. 1. 2005 (N 6/36 SbNU 53); nález sp. zn. III. ÚS 711/01 ze dne 6. 6. 2002 (N 66/26 SbNU 193); usnesení sp. zn. IV. ÚS 200/15 ze dne 8. 7. 2015; usnesení sp. zn. III. ÚS 2832/10 ze dne 21. 10. 2010].

27. Nyní projednávána ústavní stížnost je proto ve smyslu uvedených principů přípustná, byť byla podána za situace, kdy trestní řízení proti stěžovateli zatím nebylo skončeno.

V.
Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

A. Právo na zákonného soudce – obecné principy

28. Čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, resp. čl. 2 odst. 2 Listiny stanovuje, že státní moc je možno uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, přirozeně při respektu k principu proporcionality plynoucímu z požadavku právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Pokud se tomu tak neděje, představuje jednání či akt státní moci svévoli. Jak Ústavní soud opakovaně zdůraznil, nikoliv každé porušení norem podústavního práva při jejich aplikaci či interpretaci způsobuje zároveň i porušení základního práva jednotlivce. Avšak porušení některé z norem podústavního práva v důsledku svévole (vykonávané např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, může být způsobilé zasáhnout do základního práva a svobody jednotlivce [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 346/01 ze dne 14. 3. 2002 (N 30/25 SbNU 237)].

29. V nyní projednávaném případě se jako klíčová jeví otázka, zda bylo porušeno stěžovatelovo právo na zákonného soudce, které je garantováno čl. 38 odst. 1 Listiny.

30. Dle konstantní judikatury Ústavního soudu představuje právo na zákonného soudce jednu ze základních záruk nezávislého a nestranného rozhodování v právním státě a podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která byla soudům svěřena Ústavou České republiky [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 232/95 ze dne 22. 2. 1996 (N 15/5 SbNU 101), nález sp. zn. II. ÚS 2317/11 ze dne 24. 1. 2012 (N 19/64 SbNU 187), nález sp. zn. II. ÚS 2766/14 ze dne 1. 12. 2015].

31. Prvotním, nikoli však jediným účelem práva na zákonného soudce je vyloučit svévolnou manipulaci při přidělování věcí jednotlivým soudcům, tj. zajistit nestranné rozhodování nezávislým soudcem. Ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, zakotvený v čl. 38 odst. 1 Listiny, proto nejen dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, ale také představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy a aby byl vyloučen výběr soudů a soudců *ad hoc*. Ústavní princip zákonného soudce nelze obcházet, byť by důvody k tomu byly jakékoli [nález sp. zn. II. ÚS 1009/08 ze dne 8. 1. 2009 (N 6/52 SbNU 57), nález sp. zn. III. ÚS 232/95 (N 15/5 SbNU 101), nález sp. zn. II. ÚS 2317/11 ze dne 24. 1. 2012 (N 19/64 SbNU 187)].

32. Jak vyplývá z ustanovení čl. 38 odst. 1 věty druhé Listiny, požadavku na důsledné respektování ústavního pořádku České republiky odpovídá, aby ústavní princip práva na zákonného soudce byl proveden a konkretizován na úrovni podústavního práva. Zákonodárce tak učinil v celé řadě zákonů. Naplnění tohoto ústavního požadavku je zajištěno zejména procesními předpisy a zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích"). Zákon o soudech a soudcích určuje základní pravidla organizace a činnosti soudů, přičemž jako jednu z garancí ústavně chráněného práva na zákonného soudce zakotvuje jmenovaný zákon i institut rozvrhu práce soudu a stanoví požadavky na jeho vydávání a obsah. Rozvrh práce soudu tedy stanovuje pravidla přidělování soudní agendy jednotlivým soudním oddělením a určování složení senátů (viz ustanovení § 41 a 42 zákona o soudech a soudcích). Vydaný rozvrh práce musí nezbytně dostát požadavku předvídatelnosti a transparentnosti obsazení soudu (včetně zastupování) pro účastníky řízení [srov. Kocourek, J.: Zákon o soudech a soudcích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 98 – 101]. Relevantním procesním předpisem v nyní projednávaném případě je pak trestní řád, jenž upravuje řadu institutů, které zajišťují právo na zákonného soudce na podústavní úrovni, např. příslušnost soudů, podmínky vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti, podmínky odnětí a přikázání věci jinému soudu nadřízeným soudem, podmínky přikázání věci k projednání a rozhodnutí senátem v jiném složení (resp. jiným samosoudcem) a další.

33. Obsah práva na zákonného soudce však není vyčerpán zákonným určením příslušnosti soudu, vymezením hledisek rozdělování soudní agendy mezi senáty (resp. samosoudce) a ani vyloučením soudců z projednávání věci z důvodu jejich podjatosti. Toto právo má dle ustálené judikatury Ústavního soudu mnohem širší obsah. Ústavní soud nastínil obsah tohoto ústavně garantovaného práva následovně: „*Záruky spojené s právem na zákonného soudce se tedy upínají v prvé řadě ke způsobu určení soudce, který bude tu kterou věc rozhodovat, a zahrnují rovněž výslovný zákaz odnětí věci takto určenému soudci, z čehož vyplývá, že v konkrétní věci by měl rozhodovat, nebrání-li tomu závažné objektivní důvody, vždy jeden a týž soudce. Jinými slovy řečeno, ústavní garance se vztahují jak na způsob ustavení senátu (samosoudce), který bude ve věci účastníka rozhodovat, tak na stabilitu obsazení soudu, projevující se zákazem svévolné změny v jeho složení.*" [nález sp. zn. II. ÚS 2766/14 ze dne 1. 12. 2015, jenž se sice týkal civilněprávní věci, avšak uvedené závěry lze plně vztáhnout i na oblast trestněprávní]

34. Ústavní soud současně akceptuje, že uvedený ústavní princip se neuplatňuje absolutně v tom smyslu, že by za všech okolností bylo nutné trvat na projednání věci soudcem, resp. soudem určeným podle zákonných pravidel nastíněných v předchozích odstavcích, pokud by to znamenalo porušení či pravděpodobné porušení jiných významných zásad spravedlivého procesu (zejména zásady nestrannosti a nezávislosti soudce) nebo pokud by to zpochybňovalo celkovou zákonnost řízení a objektivitu meritorního rozhodnutí. Z tohoto důvodu trestní řád zakotvuje právní instituty, které umožňují v předem vymezených případech a za předem stanovených podmínek učinit výjimku z pravidel o věcné a místní příslušnosti trestních soudů (§ 16 a násl. trestního řádu) nebo z pravidel o určení složení senátu (resp. samosoudce), jenž má ve věci

rozhodovat. Jedná se především o možnost odnětí a přikázání věci nadřízeným soudem dle § 25 trestního řádu a dále o postup odvolacího soudu dle § 262 trestního řádu [srov. nález sp. zn. II. ÚS 2317/11 ze dne 24. 1. 2012 (N 19/64 SbNU 187), usnesení sp. zn. II. ÚS 3316/09 ze dne 4. 11. 2010, usnesení sp. zn. III. ÚS 642/08 ze dne 22. 5. 2009].

35. Rozhodne-li se odvolací soud, že rozsudek prvostupňového soudu zruší (§ 258 trestního řádu) a věc vrátí k novému projednání a rozhodnutí (§ 259 odst. 1 trestního řádu), může zároveň na základě ustanovení § 262 věty první trestního řádu nařídit, aby byla tato věc projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu, resp. jiným samosoudcem. Ústavní soud se již opakovaně vyjádřil, že rozhodnutí podle tohoto ustanovení je svou povahou odnětím a přikázáním věci, a proto pro tento postup musí být splněny obdobně důležité důvody jako pro postup podle ustanovení § 25 trestního řádu. Základním kritériem pro posouzení jejich existence je zejména to, zda u dosavadního senátu (resp. samosoudce) lze zajistit dodržení základních zásad trestního řízení, jak jsou uvedeny v § 2 trestního řádu, a vyloučit jakékoliv pochybnosti o nestrannosti soudu jako principu uvedeného v čl. 36 odst. 1 Listiny. Zmíněné důležité důvody musí být zřetelné, zřejmé a bezpochybné a jejich existence musí být jednoznačně prokázána [nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391); srov. také nález sp. zn. III. ÚS 90/95 ze dne 7. 12. 1995 (N 82/4 SbNU 271) nebo nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009 (N 196/54 SbNU 411)].

36. Obdobně se k podmínkám uplatnění postupu podle ustanovení § 262 trestního řádu vyjádřil i Nejvyšší soud. Ten v usnesení sp. zn. 3 Tz 282/2001 ze dne 27. 2. 2002 uvedl, že právo na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny je bez jakýchkoli pochybností jedním ze základních atributů ústavního pořádku České republiky a potažmo důležitým prvkem právní jistoty. Ustanovení § 262 trestního řádu proto dle Nejvyššího soudu představuje určitý zákonem povolený průlom do právní jistoty jednotlivce a z toho důvodu je toto ustanovení „*možné aplikovat pouze ve výjimečných případech, kdy v zájmu spravedlivého procesu (čl. 40 LPS) nelze na principu zákonného soudce trvat. Ačkoliv zákon v ustanovení § 262 tr. ř. výslovně nevyjadřuje, aby odvolací soud nařídil nové projednání a rozhodnutí věci v jiném složení senátu z 'důležitých důvodů', jak je tomu v případech přikázání věci jinému soudu (§ 262 věta druhá tr. ř.), je s ohledem na ustanovení čl. 38 odst. 1 LPS zřejmé, že i zde půjde o mimořádné (výjimečné) okolnosti, jež musí být odvolacím soudem vždy spolehlivě zjištěny (srov. přiměřeně nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. 90/95, 112/98)*“ [usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 282/2001 ze dne 27. 2. 2002, všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou rovněž dostupná na www.nsoud.cz; srov. také nález sp. zn. III. ÚS 90/95 ze dne 7. 12. 1995 (N 82/4 SbNU 271) a usnesení sp. zn. I. ÚS 112/98 ze dne 14. 7. 1998 (U 45/11 SbNU 335)]. Nejvyšší soud se zabýval interpretací ustanovení § 262 trestního řádu i ve své pozdější judikatuře. Například v usnesení sp. zn. 11 Tdo 652/2015 uvedl, že použití výjimky zakotvené v citovaném ustanovení „*je nutno posuzovat i s ohledem na ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř., dle něhož odvolací soud nemůže sám uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn. Použití ustanovení § 262 věta první tr. ř. […] je možností, jak ukončit opakovanou výměnu názorů mezi soudy prvního a druhého stupně a snahou vyhnout se tak bezúčelnému protahování trestního řízení. Použití citovaného ustanovení musí být motivováno snahou zajistit všechny roviny práva na spravedlivý proces, nikoliv snahou o jejich eliminaci*.“ [usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 652/2015 ze dne 24. 6. 2015]

37. Ve výše citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 Ústavní soud obsáhle a velmi podrobně vyložil podmínky odnětí a přikázání věci jinému senátu (resp. samosoudci) dle ustanovení § 262 trestního řádu. V souladu se svou ustálenou judikaturou Ústavní soud stanovil, že postup odvolacího soudu podle tohoto ustanovení je možné považovat za ústavně konformní pouze tehdy, jestliže je tento krok odůvodněn vysokou pravděpodobností, že v případě ponechání věci současnému soudci tento nebude schopen ukončit řízení způsobem, jenž by mohl odvolací soud aprobovat. S ohledem na okolnosti se může jednat např. i o opakované nerespektování závazných pokynů odvolacího soudu. Ústavní soud dále rozvedl své úvahy ohledně podmínek aplikace předmětného ustanovení: „*Je nezbytné, aby v takovémto případě zrušující rozhodnutí odvolacího soudu vždy obsahovalo konkrétní výhrady k rozhodnutím soudu prvního stupně [srov. usnesení ze dne 14. července 1998 sp. zn. I. ÚS 112/98 (U 45/11 SbNU 335)]. Zároveň platí, že uvedené ustanovení nevytváří odvolacímu soudu širší prostor k prosazení svého názoru na postup a závěry soudu prvního stupně, než jaký mu vymezuje trestní řád, ať už jde o oprávnění ve věci sám meritorně rozhodnout nebo pouze zrušit rozsudek soudu prvního stupně a vrátit věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí. Odvolací soud proto např. může zavázat soud prvního stupně, aby se vypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstranil nejasnosti nebo neúplnosti svých skutkových zjištění, případně aby některé důkazy zopakoval nebo provedl další důkazy [§ 2 odst. 6, § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu], dostojí-li však rozhodnutí soudu prvního stupně těmto požadavkům, nemůže ho odvolací soud zrušit pouze z důvodu, aby prosadil své hodnocení takto provedených důkazů a z něho plynoucí závěry ohledně skutkových zjištění [srov. nález sp. zn. I. ÚS 1922/09; nález ze dne 14. ledna 2011 sp. zn. I. ÚS 109/11 (N 72/61 SbNU 105)]*.“

38. V nálezu sp. zn. II. ÚS 3780/13 Ústavní soud měl znovu příležitost vyslovit se k ústavním limitům postupu podle ustanovení § 262 trestního řádu. Nad rámec výše uvedeného zdůraznil, že odvolací soud má povinnost náležitě odůvodnit svůj postup podle ustanovení § 262 trestního řádu, přičemž její nedodržení lze považovat za projev zjevné libovůle. Ústavní soud konkrétně uvedl: „*O porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele by tak mohlo jít v případech týkajících se odnětí věci podle § 262 trestního řádu, jestliže by rozhodování soudu odvolacího bylo projevem zjevné libovůle. Bylo by tomu tak zvláště tehdy, pokud by odvolací soud svůj závěr o nutnosti postupu podle § 262 trestního řádu náležitě neodůvodnil nebo jestliže by takový závěr spočíval na důvodech evidentně nepřípadných (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 2991/09 ze dne 14. 1. 2010 či usnesení sp. zn. III. ÚS 963/08 ze dne 15. 5. 2008, obě dostupná na nalus.usoud.cz)*“ [nález sp. zn. II. ÚS 3780/13 ze dne 11. 11. 2014].

39. Ve světle těchto principů Ústavní soud posoudil nyní projednávanou ústavní stížnost.

B. Právo na zákonného soudce – aplikace na projednávaný případ

40. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je v podstatné části důvodná.

41. Ústavní soud posuzoval ústavní stížnost výlučně z toho hlediska, zda aplikací § 262 trestního řádu krajským soudem nedošlo v dané věci k porušení základního práva

stěžovatele dle ustanovení čl. 38 odst. 1 Listiny.

42. Zároveň Ústavní soud předesílá, že v tomto řízení se se ještě nemůže nijak vyjadřovat ke správnosti rozhodnutí obecných soudů ohledně merita věci. Pokud by tak učinil, předčasně by se vyjadřoval k otázkám v řízení, které ještě není pravomocně skončeno a které teprve poté může být samostatně přezkoumatelné případně i v rámci řízení o ústavní stížnosti [srov. stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014 (ST 38/72 SbNU 599; 40/2014 Sb.)].

43. Ústavní soud nejprve považoval za vhodné vymezit, v čem se rozcházejí závěry obsažené v zprošťujících rozsudcích okresního soudu a kasačních usneseních krajského soudu. Jak již bylo výše zmíněno [viz bod 7], okresní soud byl přesvědčen, že státnímu zástupci se v trestním řízení proti J. T. nepovedlo jednoznačně a bez důvodných pochybností prokázat, že jednal v přímém nebo nepřímém úmyslu, pročež jej není možné uznat vinným ze spáchání přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Okresní soud uvedl, že samotná skutečnost, že stěžovatel předložil dne 21. 6. 2011 padělaný lékařský posudek, nepostačuje k prokázání jeho úmyslu spáchat uvedený přečin. Z uvedených důvodů okresní soud rozsudkem č. j. 1 T 76/2014-224 ze dne 29. 7. 2015 již podruhé zprostil stěžovatele obžaloby. Učinil tak navzdory předchozímu kasačnímu usnesení krajského soudu, č. j. 8 To 296/2015–209 ze dne 29. 6. 2015, v němž krajský soud označil závěr okresního soudu o neprokázání úmyslu stěžovatele za nesprávný, „*neboť je v rozporu s hodnocením provedených důkazů a zcela se vymyká správnému, logickému uvažování, formálním pravidlům logiky a zdravému rozumu.*“ Krajský soud byl přesvědčen, že pokud by okresní soud hodnotil logicky a nerozporně a pokud by ze strany okresního soudu nedošlo k nekritické akceptaci obhajoby J. T., dospěl by k závěru, že provedené důkazy jednoznačně a bez důvodných pochybností prokazují přinejmenším nepřímý úmysl stěžovatele spáchat přečin podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Stručně řečeno, hlavní rozpor mezi okresním soudem a krajským soudem tedy spočíval v tom, jestli lze na základě skutkových zjištění dovodit – přímý nebo alespoň nepřímý – úmysl stěžovatele spáchat přečin padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu dle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku.

44. Ústavní soud na tomto místě zdůrazňuje, že s výjimkou výše zmíněného rozporu ohledně prokázání, resp. neprokázání úmyslu obžalovaného okresní soud ve svém v pořadí druhém rozsudku č. j. 1 T 76/2014-224 v zásadě napravil všechny vady, jež mu krajský soud vytýkal ve svém kasačním usnesení č. j. 8 To 296/2015–209. Okresní soud postupoval v souladu s pokyny odvolacího soudu a objasnil, jestli obě žalovaná jednání považoval za samostatné útoky pokračujícího trestného činu nebo za trestný čin trvající. Soud prvního stupně také pečlivě vysvětlil, který důvod zproštění použil, a podrobně vylíčil myšlenkový postup, jenž ho vedl k závěru, že ve vztahu k jednání obžalovaného ze dne 17. 5. 2011 nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž byl obžalovaný stíhán, a ve vztahu k jednání obžalovaného ze dne 21. 6. 2011 není tento skutek trestným činem. Taktéž okresní soud obsáhle odůvodnil, proč jednání obžalovaného nenaplňuje ani skutkovou podstatu jiného v úvahu přicházejícího trestného činu. Okresní soud věnoval pozornost také otázce, jestli stěžovatele nelze stíhat za spáchání přestupku, dospěl však k závěru, že nikoli.

45. Z hlediska aplikace ustanovení § 262 trestního řádu jsou relevantní výhrady krajského soudu stran vnitřní rozpornosti a nelogičnosti hodnocení provedených důkazů. Tyto výhrady však bude možné považovat za opodstatňující tento postup odvolacího soudu pouze tehdy, budou-li dostatečně konkrétní a bude-li z nich vyplývat, že soud prvního stupně nedostál požadavku hodnotit důkazy logicky správně a v souladu s jejich obsahem, jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, vyplývajícímu z ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu. Za výhrady stran vnitřní rozpornosti a nelogičnosti hodnocení důkazů ovšem nelze skrývat snahu odvolacího soudu rozšířit svůj zákonem vymezený prostor k prosazení svého názoru na postup a závěry soudu prvního stupně, ať už jde o oprávnění ve věci sám meritorně rozhodnout [s důrazem na ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) trestního řádu, dle něhož odvolací soud nemůže sám uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn] nebo pouze zrušit rozsudek soudu prvního stupně a vrátit věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí [viz bod 36 a 37]. Dle konstantní judikatury Ústavního soudu i Nejvyššího soudu tedy odvolací soud nemůže zrušit rozsudek soudu prvního stupně pouze z toho důvodu, aby prosadil své vlastní hodnocení provedených důkazů [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009 (N 196/54 SbNU 411), nález sp. zn. I. ÚS 109/11 ze dne 14. 4. 2011 (N 72/61 SbNU 105), nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391), usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 652/2015 ze dne 24. 6. 2015].

46. S tím úzce souvisí otázka, kam až sahají zmiňované hranice prostoru, jenž je odvolacímu soudu vymezen k prosazení svého názoru na postup a závěry prvostupňového soudu. Vztáhnuto na nyní posuzovanou věc, Ústavní soud musel najít odpověď na to, za jakých podmínek a v jakém rozsahu byl krajský soud oprávněn měnit nebo jinak zasahovat do skutkových zjištění okresního soudu jako soudu nalézacího, příp. co již lze označit za nepřípustný zásah krajského soudu do jmenované oblasti. K této otázce se velmi podrobně vyjádřil Nejvyšší soud, jenž uvedl: „*[P]okud se odvolací soud neztotožní se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, není oprávněn sám vytvářet závěry o skutkovém stavu věci a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž může jen v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, v čem je třeba je doplnit, popř. k jakým důkazům je ještě třeba přihlédnout. Jestliže však považuje odvolací soud rozsah dokazování za úplný, ale provedené důkazy sám hodnotí jinak než soud prvního stupně, 'nemůže rozhodnout o zrušení rozsudku soudu prvního stupně novým rozsudkem bez toho, že by nezbytné důkazy předtím zopakoval bezprostředně před odvolacím soudem. Přitom však musí zvážit, zda by to neodporovalo povaze odvolacího řízení a nepřekračovalo by to meze pravomocí odvolacího soudu […]. Odvolací soud přitom pak může jen soud prvního stupně upozornit, ve kterých směrech má řízení doplnit nebo čím se znovu zabývat, nesmí mu však ke způsobu hodnocení důkazů udělovat závazné pokyny'* (*k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 105/2006, sp. zn. 4 Tz 45/2006, sp. zn. 2 Tzn 187/96 aj.)*“ [usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 652/2015 ze dne 24. 6. 2015; srov. také nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391), nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009 (N 196/54 SbNU 411); nález sp. zn. I. ÚS 109/11 ze dne 14. 4. 2011 (N 72/61 SbNU 105)]. Otázka určení limitů pravomoci odvolacího soudu zasahovat do skutkových zjištěni soudu prvního stupně ovšem není záležitostí pouze podústavního práva, ale má přesah i do oblasti ústavního práva [viz bod 37],

konkrétně do ústavně zaručeného práva jednotlivce na spravedlivý proces. Ústavní soud proto znovu připomíná, že „*je v rozporu s právem na spravedlivý proces, pokud odvolací […] soud nad rámec svého zákonného oprávnění, jakož i procesních pravidel pro dokazování, spekulativně mění skutková zjištění nalézacího soudu, aniž by provedl všechny relevantní důkazy, z nichž tato skutková zjištění vyplývají. Změny skutkových závěrů není možno provádět ani implicitně v rámci vyvozování nových právních závěrů*“ (nález sp. zn. I. ÚS 3235/15 ze dne 26. 4. 2016, bod 53).

47. Prizmatem uvedených principů Ústavní soud posuzoval, zdali lze výhrady odvolacího soud stran nelogičnosti a vnitřní rozpornosti skutkových zjištění soudu prvního stupně považovat za ústavně konformní. Po důkladném prostudování předmětných rozhodnutí a spisu dospěl Ústavní soud k názoru, že tomu tak nebylo.

48. Jak již bylo uvedeno, okresní soud pečlivě napravil vady, které mu vytýkal krajský soud ve svém v pořadí prvním kasačním usnesení [viz bod 44], což posléze uznal i sám krajský soud. Jedinou přetrvávající neshodou mezi těmito soudy bylo hodnocení provedených důkazů ve vztahu k prokázání úmyslu stěžovatele spáchat přečin podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku [viz bod 43]. Krajský soud se snažil tuto výměnu názorů mezi soudy ukončit tím, že dal okresnímu soudu detailní instrukce ohledně hodnocení důkazů. Avšak krajský soud se neomezil pouze na to, aby okresní soud zavázal, nechť se vypořádá se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstraní nejasnosti nebo neúplnosti, příp. zopakuje některé důkazy nebo provede další důkazy [§ 2 odst. 6 a § 258 odst. 1 písm. b) a písm. c) trestního řádu]. Tento soud se v ústavní stížností napadeném usnesení naopak velmi podrobně zabýval samotným hodnocením provedených důkazů, a to zejména tím, jaké konkrétní závěry lze dovodit ze skutečnosti, že stěžovatel předložil společně s padělkem lékařského posudku i další údajně padělané doklady (v tomto směru však stěžovatel není v předmětné věci trestně stíhán), a ze skutečnosti, že místo vystavení lékařského posudku, resp. jeho padělku se liší od místa trvalého bydliště i místa podnikání stěžovatele [viz bod 8]. Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud hodnotil tyto důkazy a následně z nich vyvozoval závěry stran skutkových zjištění, aniž by kterýkoliv z předmětných důkazů byl zopakován či proveden bezprostředně před odvolacím soudem [srov. bod 46]. Krajský soud poté uzavřel, že provedené důkazy jednoznačně prokazují úmysl stěžovatele spáchat přečin podle ustanovení § 350 odst. 1 trestního zákoníku, a pokud dospěl okresní soud k jinému závěru, je tento závěr „*naprosto chybný a mylný*“.

49. Odlišné hodnocení provedených důkazů, k němuž dospěl okresní soud ve svém v pořadí druhém zprošťujícím rozsudku č. j. 1 T 76/2014-224, následně označil krajský soud za nerespektování závazného právního názoru odvolacího soudu ve smyslu § 264 odst. 1 trestního řádu. To se posléze stalo hlavním důvodem postupu krajského soudu podle ustanovení § 262 trestního řádu, tj. přikázání věci k projednání a rozhodnutí jinému samosoudci.

50. Za této situace nezbývá Ústavnímu soudu než konstatovat, že postup krajského soudu, zejména přikázání věci k novému projednání a rozhodnutí jinému samosoudci dle ustanovení § 262 trestního řádu, vzbuzuje podezření, že krajský soud se snažil v rozporu s výše nastíněnými ústavními principy prosadit své vlastní hodnocení

provedených důkazů a z něho plynoucí závěry ohledně skutkových zjištění, a to způsobem, který trestní řád ani ústavní pořádek České republiky nepřipouští [srov. nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391); nález sp. zn. I. ÚS 109/11 ze dne 14. 4. 2011 (N 72/61 SbNU 105); nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009 (N 196/54 SbNU 411)]. K tomuto závěru dospěl Ústavní soud především z následujících důvodů. V prvé řadě se krajský soud neomezil pouze na to, aby soudu prvního stupně přikázal, nechť se vypořádá se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstraní nejasnosti nebo neúplnosti rozsudku anebo zopakuje některé důkazy, příp. provede další [§ 2 odst. 6, § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu]. Právě naopak, krajský soud v rozporu se shora uvedenými ústavními principy velmi podrobně hodnotil důkazy, které před tímto soudem nebyly nikdy provedeny, a na základě toho spekulativně měnil skutková zjištění soudu prvního stupně. Dále krajský soud využil své výhrady stran nelogičnosti a vnitřní rozpornosti skutkových zjištění okresního soudu k tomu, aby zasahoval do hodnocení skutkových zjištění, provedených soudem prvního stupně. Krajský soud pak toto ústavně neakceptovatelné zasahování do skutkových zjištění okresního soudu označil za závazný právní názor ve smyslu ustanovení § 264odst. 1 trestního řádu, jímž je okresní soud vázán. Následné nerespektování tohoto právního názoru ze strany okresního soudu označil krajský soud za dostatečný důvod k tomu, aby přikázal věc k projednání a rozhodnutí jinému samosoudci podle ustanovení § 262 trestního řádu. Takovýto postup je však z pohledu judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu nepřijatelný, neboť je v rozporu jak s trestním řádem, tak i se základním právem stěžovatele na zákonného soudce podle ustanovení § 38 odst. 1 Listiny (k tomu více viz výše citovaný nález sp. zn. I. ÚS 3235/15 ze dne 26. 4. 2016).

51. Za problematickou z ústavněprávního hlediska považuje Ústavní soud také skutečnost, že předmětné rozhodnutí o přikázání věci k projednání a rozhodnutí jinému samosoudci dle ustanovení § 262 trestního řádu není prakticky nijak odůvodněno.

52. Jak již bylo uvedeno, z ustálené judikatury Ústavního soudu jasně vyplývá, že odvolací soud má povinnost náležitě odůvodnit svůj závěr o nutnosti postupu podle ustanovení § 262 trestního řádu [viz bod 38]. V obecné rovině se k povinnosti soudů náležitě odůvodnit svá rozhodnutí Ústavní soud vyjádřil, že „*z hlediska stanoveného postupu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) je požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění rozhodnutí orgánů veřejné moci […] jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí*“ [nález sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000 (N 17/17 SbNU 121)]. Požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí je tedy jedním ze základních atributů spravedlivého procesu. Dodržování povinnosti odůvodnit rozhodnutí má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit libovůli. Chybějící nebo pouze povšechné a zcela obecné odůvodnění je proto s to založit nejen nepřezkoumatelnost rozhodnutí, ale taktéž i jeho protiústavnost [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 1235/11 ze dne 28. 6. 2011 (N 126/61 SbNU 831); nález sp. zn. I. ÚS 113/02 ze dne 4. 9. 2002 (N 109/27 SbNU 213); nález sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000 (N 17/17 SbNU 121); nález sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257)].

53. Pro srovnání lze uvést, že k podobným závěrům dospěl ve své judikatuře i Evropský soud pro lidská práva (dále také „ESLP“). Při interpretaci ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také „Úmluva“) dospěl k závěru, že „*čl. 6 odst. 1 Úmluvy zavazuje soudy uvést důvody pro svá rozhodnutí, i když toto ustanovení nelze interpretovat tak, že vyžaduje detailní odpověď na každý argument vznesený stranami.*“ [rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ruiz Torija proti Španělsku ze dne 9. 12. 1994, č. 18390/91, § 29; srov. také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Van De Hurk proti Nizozemsku ze dne 19. 4. 1994, č. 16034/90, § 61]. Je však důležité připomenout, že dle ESLP „*z rozhodnutí musí jednoznačně vyplývat, že hlavní otázky posuzovaného případu byly náležitě posouzeny.“* [rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Boldea proti Rumunsku ze dne 15. 2. 2007, č. 19997/02, § 30]. Z rozsudku velkého senátu ESLP ve věci Taxquet proti Belgii plyne také to, že „*náležité odůvodnění rozhodnutí má za účel také ukázat stranám, že byly vyslyšeny, a tím přispět k lepší akceptaci konečného rozhodnutí z jejich strany. Kromě toho [tento požadavek] zavazuje soudce k tomu, aby založili svá rozhodnutí na objektivních argumentech a chránili práva obžalovaného*.“ [rozsudek Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Taxquet proti Belgii ze dne 16. 11. 2010, č. 926/05, § 91].

54. Vztáhnuto na postup podle ustanovení § 262 trestního řádu, o projev libovůle v rozhodování soudů a potažmo o porušení ústavně chráněných práv stěžovatele by mohlo jít zejména tehdy, jestliže by odvolací soud svůj závěr o nutnosti postupu podle § 262 věta první trestního řádu náležitě neodůvodnil nebo pokud by takový závěr spočíval na důvodech evidentně nepřípadných [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 3780/13 ze dne 11. 11. 2014; usnesení sp. zn. IV. ÚS 200/15 ze dne 8. 7. 2015; usnesení sp. zn. I. ÚS 1698/13 ze dne 25. 3. 2014; usnesení sp. zn. I. ÚS 2991/09 ze dne 14. 1. 2010; usnesení sp. zn. III. ÚS 963/08 ze dne 15. 5. 2008].

55. Ústavní soud má za to, že ústavní stížností napadené usnesení krajského soudu se ani v tomto ohledu nepohybovalo v rámci naznačených ústavněprávních limitů. Navzdory své povinnosti náležitě odůvodnit postup podle ustanovení § 262 trestního řádu uvedl krajský soud pouze následující: „*Vzhledem k tomu, že nalézací soud nerespektoval předchozí pokyny a zejména právní názor odvolacího soudu, nezbylo, než napadený rozsudek zrušit podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) trestního řádu, věc vrátit podle § 259 odst. 1 trestního řádu soudu prvního stupně a nařídit, aby věc podle § 262 trestního řádu projednal jiný samosoudce*.“ V žádné jiné části předmětného usnesení se přitom nenachází náležité vysvětlení, proč dle mínění krajského soudu nelze u dosavadního samosoudce zajistit dodržení základních zásad trestního řízení, jak jsou uvedeny v ustanovení § 2 trestního řádu, nebo vyloučit pochybnosti o nestrannosti soudu a soudce, jako principu uvedeného v ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391); nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009 (N 196/54 SbNU 411); nález sp. zn. III. ÚS 90/95 ze dne 7. 12. 1995 (N 82/4 SbNU 271)].

C. Závěr

56. Ústavní soud závěrem shrnuje nosné důvody svého rozhodnutí v posuzované

věci. **Odvolací soud není oprávněn zrušit rozsudek nalézacího soudu pouze proto, aby prosadil své vlastní hodnocení důkazů, které však sám neprovedl. Ústavně neakceptovatelné zasahování do skutkových zjištění nalézacího soudu nelze označit za závazný právní názor ve smyslu ustanovení § 264 odst. 1 trestního řádu a následné nerespektování tohoto právního názoru ze strany nalézacího soudu označit za dostatečný důvod přikázání věci k projednání a rozhodnutí jinému samosoudci podle ustanovení § 262 trestního řádu. Je totiž v rozporu s právem na zákonného soudce (a tedy s čl. 38 odst. 1 Listiny), pokud závěr odvolacího soudu o nutnosti postupu podle § 262 trestního řádu spočívá na důvodech nepřípustných nebo není náležitě odůvodněn.**

57. Na základě výše uvedeného Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu částečně vyhověl, neboť přikázáním věci k projednání a rozhodnutí jinému samosoudci podle ustanovení § 262 trestního řádu bylo porušeno základní právo stěžovatele na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené usnesení krajského soudu zrušil.

58. Ve zbylém rozsahu je ústavní stížnost nepřípustná.

59. Ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu vyžaduje, aby před podáním ústavní stížnosti stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). Jelikož trestní řízení stále pokračuje a stěžovatel zatím nevyčerpal všechny dostupné procesní prostředky k ochraně jeho ústavně garantovaných práv podle čl. 36 odst. 1 Listiny (porušení zásady presumpce neviny a z ní vyplývající zásady *in dubio pro reo*) a čl. 38 odst. 2 Listiny (porušení práva na veřejné projednání věci), musí Ústavní soud v uvedeném rozsahu odmítnout ústavní stížnost jako nepřípustnou.

60. Protože řízení proti stěžovateli nebylo skončeno, stěžovatel má možnost uplatňovat v rámci něj své argumenty, pokud jde o vady v hodnocení důkazů či o skutkovou rovinu věci, a chránit si svá procesní práva. Tím, že se věc nachází v řízení před soudem prvního stupně, zůstávají stěžovateli zachovány i všechny procesní prostředky, které mu zákon poskytuje k ochraně jeho práv.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 21. června 2016

David Uhlíř
předseda senátu